

University of Groningen

De Dietse vertaling der 'scala sacre communionis van ioannes maubernus

Persijn, Anne Jacob

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1960

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Persijn, A. J. (1960). De Dietse vertaling der 'scala sacre communionis van ioannes maubernus. Groningen: Excelsior.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

VOORWOORD

Toen ik mij destijds, bij het zoeken naar een dissertatieonderwerp uit de middeleeuwse mystiek, tot Prof. Dr. Titus Brandsma O. Carm. te Nijmegen wendde, om zijn advies hierin te horen, schoof hij me, in de ontvangkamer van Huize 'Carmel', Doddendaal 8, de catalogus "*Foto's van Middelnederlandsche geestelijke handschriften*"- bewerkt door zijn assistente, Mej. G. Feugen - toe, waaruit ik een keuze voor een tekstuitgave kon doen. Wel-dra had ik enkele titels gevonden die me aantrokken, maar tot mijn spijt moest Prof. Brandsma ze mij op goede gronden afraden. Het uiteindelijke resultaat der besprekingen was een onderwerp dat hem blijkbaar na aan het hart lag, maar mij enigszins tegenstond: de uitgave van een anoniem traktaat dat op pag. 56 van genoemde catalogus vermeld wordt sub "Warendorf" en waarvan Mej. Feugen reeds een afschrift had gemaakt (dat ze mij welwillend heeft afgestaan, evenals later haar kopie van hs. M).

Na de buitengewoon interessante, voor mij ingrijpende colleges van Prof. Dr. Th. C. van Stockum, die me vertrouwd hadden gemaakt met tal van namen uit de middeleeuwse scholastiek en mystiek, waaronder Eckhart, Tauler, Suso en Cusanus wel bij uitstek glansden, had een niet-mystieke tekst als die van het genoemde traktaat, nl. de "*Leeder van soeuentien graden*", weinig aantrekkingskracht voor mij, maar tegenover de warme aandrang van mijn hooggeleerde adviseur gaf ik me gewonnen.

Belangstelling voor het onderwerp kreeg ik eerst, toen Prof. Brandsma me in okt. 1940 schreef: "Ik ben zoo gelukkig, U te kunnen mededeelen, dat ik eindelijk den oorsprong der Leeder van xvij Graden of Trappen heb gevonden. Het is het werk van een Nederlander, Jan Mombaer, geboren te Brussel omstreeks 1460 ...¹⁾, en ruim een maand later: "Het boekje "Een leeder van VIII trappen"²⁾ heb ik U ... toegestuurd ... Ik maak er U nog opmerkzaam op, dat, al staat het er niet in, ook deze "Leeder" van Jan Mombaer stamt en de Nederlandsche bewerking van zijn Scala Passionis is, ook in het "Rosetum" opgenomen."

Het feit dat Prof. Brandsma steeds zeer geïnteresseerd was gebleven in de "*Leeder van soeuentien graden*" en dat Dr. D. A. Stracke S. J. zich over de "*Leeder van VIII trappen*", waarvan de auteur hem in 1929 nog niet bekend was, uitgelaten had als volgt:

"Waarom ik nu uit de vele Passie-geschriften dit allereerst verkozen heb? Om de eenvoudige reden dat de keus tusschen anderen vrij moeilijk viel. Franciskaansche beschouwingen en affectiën aangaande het Lijden hebben we in overvloed, maar alvorens naar deze te grijpen, meende ik beter te doen met 'n Aanleiding te publiceeren, die ons leeren zou: 'n methode tot het bemediteeren der Passie. En dan wist ik geen betere dan degene die ik afdruk. Ik schroom niet ze te noemen: 'n *Kleine en toch volledige asce-tische encyclopedie over de meditatie van het Lijden*.

... In vele geschriften uit de XIVE-XVIE eeuwen zal men broksgewijs het een en het ander voorzeker aantreffen, nergens vond ik het op deze afge-ronde en volledige wijze ...

1) Prof. Brandsma heeft deze ontdekking bij mijn weten alléén gepubliceerd in *De Gelderlander* van 4 jan. '41 (weekrubriek *Van Ons Geestelijk Erf*, kol. 5).

2) Zie reeds Dom J. Huijben O.S.B. in *O. G. E.* IV (1930) 456, noot 67: "Joh. Mauburnus, *Rosetum exercitiorum spiritualium*, tit. xxii, alph. 49, x (éd. Mediol., 1603, 481-482). Zie de Nederlandsche bewerking uitgegeven door Dr. D. A. Stracke S. J., *Een leeder van VIII trappen*. (*Bloemen van Ons Geestelijk Erf*, III), Antwerpen, 1929 ..."

Er is geen twijfel mogelijk onze auteur is op het idee van zijn traktaat gekomen door deze leer van den H. Kerkleeraar (*St. -Bonaventura*), zoo seraphisch van aanleg. Maar als het in den loop van zijn behandeling blijken zal, hij heeft die gegevens niet enkel persoonlijk behandeld maar ze uitgebreid en gewijzigd, en naar m. b. meening iets geleverd wat velen ons kunnen benijden. De Franciskaansche geest van het geheel is op zeer gelukkige wijze verkwikt met de stroomingen der „moderne devotie“ zoodat we 'n mooi traktaatje erin bezitten, daarenboven echt Nederlandsch . . .” heeft me vertrouwen gegeven in mijn onderwerp, en toen ik kennis maakte met het eminente werk van Dr. P. Debongnie C. SS. R., „*Jean Mombaer de Bruxelles*” (Louvain-Toulouse 1927), raakte ik er zelfs min of meer mee verzoend.

Men moge over Joh. Mombaer oordelen zoals men wil, toch is „de laatste groote geestelijke schrijver van de Moderne devotie”, zoals Kardi-naal de Jong ³⁾ hem noemt, in de geschiedenis der christelijke ascese, in het bijzonder der methodische meditatie, een interessante figuur geweest, en zijn „*Rosetum exercitiorum spiritualium*” zal voor de wetenschap waarschijnlijk nog menig belangrijk gegeven bevatten, hetgeen o. m. reeds gebleken is uit tijdschriftartikelen als van Pierre Debongnie, „*Le témoignage de Jean Mombaer en faveur de Thomas a Kempis*” (*Revue d'hist. ecclés.* 46 (Louvain 1951) 175 e. v.) en Dr. M. Smits van Waesberge S. J.: „*Jets over leer en praktijk van de geestelijke communie in de Middeleeuwen . . .*” (*Studia Cathol.* 19 (1943) 129 e. v.), - en uit het feit dat Mombaer een auteur citeert als Arnoldus Buederick (1365-1441 (?)), van wiens werken nog maar weinig ⁴⁾ overgebleven is.

Behalve kloosterreformator in Frankrijk is Joh. Mombaer ook een dichter geweest die men het vermelden waard vond: G. M. Dreves b. v. noemt hem op p. 127/8 van zijn „*Die Kirche der Lat. in ihren Liedern*” (Kempten & München 1908) en geeft een vertaling van het kerstliedfragment „*Heu, quid iaces stabulo, Omnium creator . . .*” (op p. 190/1 staat de Lat. tekst), dat ook voorkomt in „*Anthol. christl. Gesänge*” I (Altona & Leipzig 1817; p. 371) van A. J. Rambach en „*Laudate Dominum*” (München 1928; p. 470 e. v.) van R. Zoozmann, terwijl het hele „*Carmen pro fescenninis ad praesepi visitationem, canendum sub nota*: Dies est laetitiae” en verschillende andere hymnen zijn opgenomen in deel 48 der „*Anal. hymnica med. aevi*” (Leipzig 1905), uitgegeven door Cl. Blume en G. M. Dreves S. J. (p. 515-534); voorts staat in P. Debongnie, o. c. 317/8 een passiehymne afgedrukt. In hoeverre Mombaer ook een eigen plaats verdient in de geschiedenis van de kerkzang, moet hier buiten beschouwing blijven.

Dat het „*Rosetum*” vijf drukken beleefd heeft, bewijst dat er invloed van is uitgegaan; dat bepaalde onderdelen in het Nederlands vertaald, c. q. bewerkt werden, specificeert deze invloed en is dus niet zonder belang voor de geschiedenis der christelijke ascese. Hierom acht ik de uitgave van de „*Leeder van soeuentien graden*” volkomen verantwoord.

Besluiten wil ik deze inleiding met de woorden van een 15de-eeuwse priester-kopiist ⁵⁾:

qui legit ⁶⁾ *emendet scriptorem non reprehendat!*

3) *Handb. Kerkgesch.* ⁴⁾ II (1947) 434.

4) i. c. *Libri odarum de laude Dei* (ms.).

5) die het woord *scriptor* natuurlijk in een enigszins andere betekenis gebruikte.

6) *hanc dissertationem*